

پیشگفتار

برنامه‌ریزی راهبردی دارای پیشینه طولانی همراه با علم مدیریت است. از زمانی که مدیریت به شکل علمی آن ظهور و مطالعات و تحقیقات متعددی را به سوی خود جلب کرد، بحث برنامه‌ریزی راهبردی به عنوان یکی از ارکان و اهداف مدیریت، بالاخص مدیریت کلان مطرح بوده و هست. آنچه که نوین محسوب می‌شود، تحول این مفاهیم همراه با تحول جامعه به جامعه اطلاعاتی است. جامعه اطلاعاتی همراه با زیرساخت‌ها، روش‌ها، مهارت‌ها، ابزارها و فنون نوین، رویکردهای جدیدی را در عرصه مدیریت می‌طلبد. از زمان بروز نمودهای فناوری نوین اطلاعاتی، راهکارهای جدیدی در عرصه مدیریت و به‌ویژه مدیریت راهبردی ظهور کرده است. متخصصان عرصه مدیریت و برنامه‌ریزی تلاش کرده‌اند که خود را با دستاوردهای عصر اطلاعاتی منطبق و همسو کنند، همچنان که نمودهای آن در انواع نظریه‌ها، مدل‌ها و دیدگاه‌های جدید قابل مشاهده است.

بیش از چهار دهه تلاش برای مدیریت مفاهیم و ساختارهای جدید، به انقلابی در عرصه مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی منجر شده است. با توجه به اینکه امروزه فناوری اطلاعات برای جامعه و سازمان‌ها یک انتخاب نیست بلکه یک الزام محسوب می‌شود، قاعدتاً مدیران و برنامه‌ریزان سازمان باید خود را با این تحول انطباق دهند. انگیزه تألیف این کتاب، بررسی این سیر تکاملی در روند تحول مدیریت و برنامه‌ریزی و همچنین ارائه رویکردهای نوین در این حوزه است. نویسندگان براساس نیاز موجود در سازمان‌ها، برای مدیریت و برنامه‌ریزی فناوری اطلاعات که با کسب و کار سازمان‌ها آمیخته شده، تلاش کرده‌اند موضوعات اصلی و مهم در این حوزه را از منابع متعدد بررسی کنند و با تلفیق آن‌ها با تجربیات خود در عرصه‌های آموزشی، اجرایی و پژوهشی، مجموعه‌ای نوین و کاربردی را در این عرصه ایجاد نمایند که پاسخگوی نیازهای حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی فناوری اطلاعات باشد.

رویکرد نگارش این کتاب، فراهم آوردن یک مجموعه جامع برای پاسخگویی به خلأ موجود در منابع مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی فناوری اطلاعات است. دیدگاه چندبعدی

موجود در این کتاب تمامی ابعاد نوین تلفیق برنامه‌ریزی راهبردی با فناوری اطلاعات شامل مباحث همسویی کسب و کار و فناوری اطلاعات، مدیریت منابع اطلاعاتی، تحول دیجیتال، برنامه‌ریزی راهبردی فناوری اطلاعات و معماری سازمانی را پوشش می‌دهد. امید است که دانشجویان و پژوهشگران از این مجموعه بهره‌مند شوند.

دکتر محمد تقی تقوی فرد و دکتر نسیمه پوطی

بهار ۱۴۰۲

مقدمه

کتاب برنامه‌ریزی راهبردی فناوری اطلاعات، با هدف تلفیق مفاهیم مدیریت راهبردی با فناوری اطلاعات تألیف شده است. این تلفیق به تحول نوینی در عرصه مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی سازمان‌ها منجر شده که لزوم توجه به این تحول در طی سال‌های اخیر به شدت از سوی سازمان‌ها درک و به یکی از دغدغه‌های سازمانی تبدیل شده است. بر این اساس انتظار می‌رود در حوزه‌های آموزشی و پژوهشی مرتبط با فناوری اطلاعات مانند برنامه‌ریزی راهبردی فناوری اطلاعات، این مفاهیم، موضوعات و دغدغه‌ها بررسی شود. در این کتاب به مجموعه‌ای از موضوعات مرتبط با برنامه‌ریزی راهبردی فناوری اطلاعات پرداخته شده است. بخشی از کتاب به ارائه مفاهیم، نظریه‌ها و مدل‌های جدید در حوزه برنامه‌ریزی راهبردی سازمان‌های مجهز به فناوری اطلاعات می‌پردازد و بخشی دیگر روندهای همسویی فناوری اطلاعات با کسب و کار را مورد توجه قرار می‌دهد و انواع رویکردهای همسویی شامل همسویی از طریق ارتباط، حاکمیت و معماری را شرح می‌دهد. هر یک از این رویکردها دارای مدل‌ها و روندهایی متعدد برای اجرا و پیاده‌سازی و حتی بررسی سطح بلوغ هستند و در برخی موارد حتی استانداردهایی نیز صورت گرفته است که همگی به صورت جامع و طی سه فصل بررسی شده‌اند. یکی از موضوعات مهم در مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی در عصر اطلاعات، بحث مدیریت منابع اطلاعاتی است. این منابع شامل انواع داده‌های سازمانی، نحوه ذخیره‌سازی، نگهداری و بازیابی آن‌ها می‌باشد که در فصلی از کتاب به صورت کامل به آن پرداخته شده است. یکی از موضوعات مهم در بحث مدیریت و برنامه‌ریزی، نحوه مواجهه با موضوع تحول دیجیتال در عرصه‌های مختلف جامعه است که تمامی ابعاد زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده و در این راستا، در فصول دیگری از کتاب به بررسی تأثیر این موضوع در سازمان‌ها پرداخته شده است. در این فصل تلاش شده تا مفهوم این تحول و نوع تأثیر آن بر ارکان مختلف جامعه و بالاخص حوزه کسب و کار مورد توجه و بحث قرار گیرد.